

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОГО СПРЯМУВАННЯ

Нові соціально-економічні перетворення обумовили необхідність корінних змін в організації системи освіти, методології і технології організації педагогічного процесу в навчальних закладах різного типу, зокрема вищих навчальних закладах, що ведуть підготовку фахівців економічного спрямування. Одним із шляхів модернізації освітньої системи України постає упровадження в навчальний процес ВНЗ інноваційних педагогічних технологій і методів.

Рушійною силою інноваційної діяльності у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу є педагог як творча особистість, оскільки суб'єктивний чинник є вирішальним під час пошуку, розробки, упровадження і поширення нових ідей. Творчий викладач має широкі можливості і необмежене поле для інноваційної діяльності, оскільки на практиці може експериментувати і переконуватися в ефективності методик навчання, коригувати їх, здійснювати докладну структурування досліджень навчально-виховного процесу, пропонувати нові технології та методи навчання. Основна умова такої діяльності - інноваційний потенціал педагога, що виражається в сукупності соціокультурних і творчих характеристик особистості педагога, який виявляє готовність удосконалювати педагогічну діяльність, наявність внутрішніх засобів та методів, здатних забезпечити цю готовність.

Проблему методів навчання у професійній підготовці фахівців у вищій школі неодноразово розглядали вітчизняні і зарубіжні науковці В. Байденко, І. Бех, В. Болотов, І. Зимняя, В. Андрущенко, І. Зязюн, М. Згуровський, В. Кремень, Я. Мужік, Є. Полат, Я. Проух, О. Сердюк, І. Якиманська, С. Сисоева та інші.

Мета статті: розглянути інноваційну спрямованість методу проектів у системі підготовки фахівців економічного спрямування

Підкреслимо, що інноваційна спрямованість у процесі професійної підготовки фахівців економічного спрямування визначається критеріями педагогічних інновацій, до яких належать:

- новизна, що дає змогу визначити рівень оригінальності досвіду;
- оптимальність, яка сприяє досягненню високих результатів за найменших витрат часу фізичних і розумових сил учасників педагогічного процесу;
- результативність та ефективність, що означає певну стійкість позитивних результатів у діяльності викладача;
- можливість творчого застосування нових результатів у масовому досвіді, що передбачає придатність апробованого досвіду для масового упровадження в навчальних закладах [6, с. 225].

Одним із ключових інноваційних методів формування професійної компетентності майбутніх фахівців економічного спрямування є метод проектів.

Проектування в загальному його розумінні – це науково обґрунтована побудова системи параметрів майбутнього об'єкта чи якісно нового стану існуючого проекту прототипу передбачуваного або можливого об'єкта стану чи процесу. Проектування - особливий тип інтелектуальної діяльності, відмінною особливістю якої є перспективна орієнтація, практично спрямоване дослідження, що виражається у осмисленні самостійно добутої інформації та здійснюється через призму особистого відношення до неї і оцінку результатів у кінцевому продукті.

Перевагою проектною діяльності є вміння, які набувають студенти, а саме:

- планувати свою роботу, попередньо прораховуючи можливі результати;
- використовувати багато джерел інформації;

- самостійно збирати і накопичувати матеріал;
- аналізувати, співставляти факти, аргументувати свою думку;
- приймати рішення;
- установлювати соціальні контакти (розподіляти обов'язки, взаємодіяти один з одним);
- створювати «кінцевий продукт» - матеріальний носій проектної діяльності (доповідь, реферат, фільм, календар, журнал, проспект, сценарій);
- підготувати цикл занять з тем, які зацікавили б студентів;
- представляти створене перед аудиторією;
- оцінювати себе та інших.

Метод проектів - педагогічна технологія, зорієнтована на інтеграцію фактичних знань, на їх застосування і набуття нових. Активне включення студентів у зміст тих або інших проектів дає можливість засвоїти нові способи людської діяльності в соціокультурному середовищі.

Основні вимоги до використання методу проектів можна сформулювати таким чином [2; 4]:

- наявність значущої у дослідницькому, творчому плані проблеми, яка вимагає інтегрованих знань, дослідницького пошуку її вирішення;
- практична, теоретична, пізнавальна значущість передбачуваних результатів;
- самостійна (індивідуальна, парна, групова) діяльність студентів;
- визначення кінцевих цілей групових або індивідуальних проектів;
- визначення базових знань із різних галузей, необхідних для роботи над проектом;
- структурування змістової частини проекту (з поданням поетапних результатів).

Використання дослідницьких методів: визначення проблеми і завдань дослідження, висунення гіпотези їх вирішення, обговорення методів дослідження, оформлення кінцевих результатів, аналіз отриманих даних, підведення підсумків, коригування, висновки (використання у ході спільного дослідження методу «мозкової атаки», «круглого столу», статистичних методів, творчих звітів, перегляду та ін.).

Метод проектів – це сукупність навчально-пізнавальних прийомів, які дозволяють розв'язати ту або іншу проблему в результаті самостійних дій студента з обов'язковою презентацією отриманих результатів. Результати виконаних проектів мають бути матеріальними, тобто оформлені у вигляді відеофільму, комп'ютерної газети, Web-сторінки, сайту, презентації, бази даних тощо.

Основне завдання методу проекту полягає в тому, щоб стимулювати інтерес студентів до певних проблем, розв'язання яких передбачає оволодіння певним обсягом знань, умінь і навичок і через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування набутих знань. Іншими словами, метод проектів реалізує баланс між теоретичними знаннями і практичними вміннями за умови дотримання відповідного їх співвідношення залежно від етапу навчання.

У залежності від мети і завдань, навчальні проекти класифікують за різними ознаками:

- *за типом діяльності*: дослідницькі, інформаційні, творчі, ігрові, практичні, ознайомлювально-орієнтовні;
- *за предметно-змістовою сферою*: монопроекти (в рамках однієї предметної галузі), міжпредметні;
- *за кількістю учасників і характером контактів у проекті*: індивідуальні, групові, колективні, внутрішньовузівські, всеукраїнські, міжнародні;
- *за тривалістю виконання проекту*: короткострокові, довгострокові.

Робота над проектом здійснюється у п'ять етапів: *пошуковий* (постановка мети, виявлення проблеми, протиріччя, формулювання задачі), *аналітичний* (обговорення можливих варіантів дослідження, вибір способів), *практичний* (самоосвіта і актуалізація знань, планування ходу діяльності, розподіл обов'язків, розв'язання окремих завдань їх

компонування), *презентаційний* (захист проекту перед аудиторією), *контрольний* (аналіз успіхів і помилок, коригування діяльності, узагальнення результатів, формулювання висновків). Працюючи над проектом студент проходить стадії планування, аналізу, синтезу, активної діяльності.

Вирішення проблеми, закладеної в будь-якому проекті, завжди вимагає залучення інтегрованого знання. Але в економічному проекті, особливо міжнародному, потрібна, як правило, глибша інтеграція знань, що передбачає не тільки знання власне предмету досліджуваної проблеми, але й знання особливостей національної культури партнера, особливостей його світосприйняття. Економічні проекти педагогічно виправдані в тих випадках, коли в ході їх виконання:

- передбачаються множинні, систематичні, разові або тривалі спостереження за тим або іншим природним, фізичним, соціальним та іншим явищем, що вимагають збору даних в різних регіонах для вирішення поставленої проблеми;

- передбачається порівняльне вивчення, дослідження того або іншого явища, факту, події, що відбулися або мали місце в різних місцевостях для виявлення певної тенденції або ухвалення рішення, розробки пропозицій;

- передбачається порівняльне вивчення ефективності використання одного і того ж або різних (альтернативних) способів вирішення однієї проблеми, одного завдання для виявлення найбільш ефективного, прийняттого для будь-яких ситуацій, тобто для отримання даних про об'єктивну ефективність пропонованого способу вирішення проблеми;

- пропонується спільне творче створення проекту;

- передбачається проведення захоплюючих сумісних ігор, змагань.

Важливо, щоб тематика проектів стосувалася конкретних практичних питань майбутньої професії студентів і вимагала залучення знань з інших предметів: розміщення продуктивних сил, регіональної економіки, екології, методики викладання економічних дисциплін тощо. У такий спосіб досягається інтеграція знань [1].

Проектна діяльність передбачає роботу в колективі. Великий інформаційний і технологічний обсяг багатьох проектів примушує студентів об'єднуватися у групи. Така ситуація сприяє формуванню особистості та її соціалізації, оскільки працюючи у команді студенти вчаться взаємодіяти один з одним, вирішувати можливі конфлікти, набувати навичок етичного міжособистісного спілкування, брати відповідальність за вибір рішення, аналізувати результати діяльності.

Специфіка підготовки економістів обумовлена цілями і особливостями їх майбутньої діяльності в умовах ринкових відносин, а також необхідністю виконувати такі функції, як аналітична, контрольна, планово-проектна, дослідницька, управлінська, фінансово-інвестиційна. Ці вимоги мають бути відображені в навчальних програмах, планах, методах і засобах навчання. Фактично повинні відбуватися зміни у формуванні навчальної діяльності студентів вузів, її активізація.

З метою ефективної професійної підготовки студентів економічних спеціальностей у процесі вивчення спеціальних дисциплін Г.Ковальчук пропонує такі напрямки роботи зі студентами:

- забезпечення студентів теоретичними знаннями, необхідними для професійної діяльності в сучасних соціально-економічних умовах та достатніми для розвитку мотивів до практичної діяльності;

- забезпечення розвитку професійно-важливих умінь і якостей майбутнього фахівця через відповідну організацію навчально-виховної діяльності студентів, яка потребує активного прояву особистісних якостей тих, хто навчається;

- забезпечення становлення їхнього мінімально необхідного досвіду практичної діяльності та формування потреб у професійному самовдосконаленні [3, с. 80-81].

Метод проектів є одним з таких, що сприяють формуванню в студентів умінь використовувати різноманітні джерела інформації для розв'язання проблеми, працювати

спільно в групі, представляти й аргументувати власні пропозиції щодо виконання завдань, використовувати знання з інших предметів, застосовувати теоретичні знання на практиці. Важливою перевагою методу проектів поряд з іншими активними методами є можливість розвитку творчих здібностей студентів.

Метод проектів має багаті дидактичні можливості для навчання. В основі методу проектів лежить розвиток критичного мислення, пізнавальних, творчих навичок студентів, уміння самостійно конструювати свої знання і орієнтуватися в інформаційному просторі [4, с.57]. Проектування практично допомагає студентам усвідомити роль знань у житті і навчанні. Знання перестають бути метою, вони стають засобом у справжній освіті, допомагаючи оволодівати культурними зразками мислення, формувати свої розумові стратегії, що дозволяє кожному самостійно освоювати надбання науки, техніки, технології, культури.

Сучасний навчальний проект – це дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності, розвитку креативності і, одночасно, формування певних особистісних якостей.

Метод проектів надає можливості для [4]:

- формування дослідницьких умінь збирати необхідну інформацію, висувати гіпотезу, робити висновки і умовиводи, використовувати для роботи нові інформаційні технології;

- розвитку самостійного мислення і діяльності, системного підходу у самоорганізації, груповій взаємодії;

- підвищення мотивації навчання та самонавчання – актуалізації незатребуваних знань і стимуляції набуття нових знань;

- формування особистісних якостей студентів: взаєморозуміння, взаємоповаги, відповідальності;

- організації творчої діяльності студентів;

- структурування знань шляхом встановлення міжпредметних зв'язків;

- вироблення навичок ефективного використання комп'ютера в своїй подальшій професійній діяльності;

- формування проектної культури (знань і умінь визначення потреб і можливостей діяльності при виконанні проекту, вибір оптимальної ідеї та її дослідження, планування, організації і виконання роботи з реалізації проекту, оцінки і його презентації);

- формування інформаційної культури (знання, уміння і навички використання інформації з різних джерел).

Виконання проекту переслідує наступні цілі:

- розвиток навичок самостійної роботи;

- розвиток умінь і навичок комплексного використання комп'ютера для розв'язання прикладної задачі;

- розвиток комунікативних навичок;

- розвиток дослідницьких умінь і навичок аналізу емпіричних даних;

- можливість об'єктивної оцінки професійної компетентності студентів.

Метод проектів тісно пов'язаний із такими методами особистісно-орієнтованого підходу, як навчання у співпраці, рольові ігри, дискусії, портфоліо студента тощо. У процесі роботи над проектом студент використовує різноманітні методи: дослідницькі, пошукові, «мозкові атаки», дискусії, евристичні бесіди, рольові ігри, рефлексивні методи.

Працюючи над проектом, студент формує наступні інтелектуальні уміння: уміння предметної галузі знань (предметні компетенції), інтелектуальні уміння критичного мислення (пошук інформації, усвідомлення, аналіз, синтез, застосування, оцінка), комунікативні уміння (уміння спільної діяльності, уміння вести дискусію, приймати рішення), і як наслідок, формуються ключові компетенції [1].

Загалом, проект – це сукупність різних видів діяльності, які мають наступні загальні характеристики:

- спрямованість на конкретні результати;

- координоване виконання багатьох взаємопов'язаних дій;
- обмежений час виконання.

Усі проекти є інноваційними та інвестиційними, але вони можуть бути комерційними (підприємницькими) або некомерційними. Виокремлюють ще соціальний проект, тобто сукупність комплексних дій, спрямованих на розв'язання конкретної соціальної проблеми в певному місці за певний період часу

Для студентів економічного спрямування важливо з'ясувати, що проект як система діяльності існує протягом обмеженого часу, який необхідний для досягнення визначеної мети. Відмінність навчального проекту від виробничої системи полягає в тому, що проект є не циклічною діяльністю, кожен проект має певний початок і певний кінець. Проекти можуть виконуватись на всіх організаційних рівнях. Вони можуть охоплювати один підрозділ або виходити за рамки організації, залучаючи різні форми партнерства. Проекти є найбільш важливими компонентами стратегії організації бізнесу.

Таким чином, застосування методу проектів у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу дає можливість інтенсифікувати навчально-виховний процес, активно формувати професійні уміння і навички студентів економічного профілю, здійснювати реалізацію завдань з підготовки творчо мислячого фахівця, формувати комунікативні та моральні якості майбутнього фахівця.

Література:

1. Головань М.С. Використання методу проектів у процесі вивчення інформатики та комп'ютерної техніки в економічному вузі / М.С. Головань // Теорія та методика навчання математики, фізики, інформатики: Збірник наукових праць. Випуск 3: В 3-х томах. – Кривий Ріг: Видавничий відділ НМетАУ, 2003. – т.3: Теорія та методика навчання інформатики. – с.67-71.
2. Дементієвська Н.П. Телекомунікаційні проекти: стан і перспективи / Н.П. Дементієвська, Н.В. Морзе // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 1999. - № 2. – с. 21-24.
3. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: [навч. посіб.] / Галина Олександрівна Ковальчук. – [2-ге вид., доп]. – К. : КНЕУ, 2005. – 298 с.
4. Полат Е.С. Новые информационные технологии в системе образования. Учебное пособие для студентов пед. вузов и системы повыш. квалиф. пед. кадров // Под ред. Е.С. Полат – М.: Изд. Центр «Академия». 1999. – 224 с.
5. Сисоева С. Особистісно орієнтовані педагогічні технології: метод проектів / С. Сисоева // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2002. – Вип. 1 (5). – С. 73-79.
6. Туркот І.І. Педагогіка вищої школи/ І.І. Туркот – К.: Кондор, 2011. – 628 с.
7. Baum W., 1982, The Project Cycle, The World Bank, Washington D.C. BBC, Retrieved (August 7, 2003), from <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/middle>.
8. Mužík, J. Profesní vzdělávání dospělých.- Praha: Codex Bohemia. -1999. - 200 s.
9. Průcha, J. Moderní pedagogika. – Praha: Portál, 2006.- 481 s.

В статті розглядається метод проектів як умова формування творчої особистості майбутнього фахівця економічного спрямування. Характеризується навчальний проект як спосіб забезпечення інтегрованих знань, як педагогічна технологія організації навчального процесу, за якої студенти набувають компетенцій.

Ключові слова: метод проектів, інноваційні педагогічні технології, підготовка фахівців, вища школа.

В статье рассматривается метод проектов как условие формирования личности будущего специалиста экономического направления. Характеризуется учебный проект как способ обеспечения интегрированных знаний, как педагогическая технология организации учебного процесса, при которой студенты приобретают профессиональные компетенции.

Ключевые слова: метод проектов, инновационные педагогические технологии, подготовка специалистов, высшая школа.

This article discusses the project method as a condition for the formation of the personality of the future economic direction of a specialist. Characterized by the training project as a way of providing integrated knowledge as an educational technology organization of educational process in which students acquire professional skills.

Keywords: method of projects, innovative educational technology, training, high school.